

NÄRINGS LIV

Näringslivet fortsatte under gustavianska tid på självushållningens stadium. I landets nordligaste delar till senare tid än i landet i övrigt.

Den 3 maj 1783 insände landshövdingeämbetet i Umeå en redogörelse "om vice landshövding Carpelans resa genom Västerbotten och om tillståndet därstädes".

I skrivelsen rapporteras att allmogen i alla socknar förbundit sig:

att årligen efter vart åttondels mantal öka sin åker från två till fyra kapplands utsäde och ängen med avkastningen till ett halvt lass hö, varvid för den vårdslöse som ej följde förbindelsen, utsattes ett vite av tjugofyra skillingar, som skulle tillfalla socknens fattiga,

att, sedan i följe härav mera öppen åker blivit upptagen, lägga densamma i trenne skiften och därav beså det ena med råg och det andra med korn och lägga det tredje i träda,

att efterhand inrätta magasin i byarna för att vid inträffande missväxt kunna ha tillgång på säd,

att anlägga rior såsom mindre kostsamma och mera förmånliga än de i bruk varande så kallade hässjor och träsklogar,

att i Över- och Nedertorneå, Karl Gustafs samt Över- och Nederkalix socknar hädanefter nyttja plogar vid åkerbruket i stället för där tidigare brukade spadningen av åkern,

att på sina ställen utföra grävningar varigenom flera hundra lass äng med tiden skulle vinnas.

Vanhävd tilläts inte, och hemmansåborna tillhölls att inom två år låta avröja den skog som växt på odalängarna (med odaläng torde avses den på skiftad jord belägna ängsmarken).

Nödåren 1782, 1784, 1785, 1787 och 1788 nämns som år då köld och nattfrost fördärvade åkrarna inom länet. Endast vid högtidliga tillfällen åts bröd av ren säd. I allmänhet var mjölet blandat med bark och halm.

I Tornedalen och Kalixsocknarna hade man ännu inte 1773 börjat använda häst och plog eller al (årder) i jordbruket. Spadbruket var i varje fall förhärskande. Åkrarna var dock särskilda för varje by men ängarna nyttjades samfällt.

REGLEMENTE för
Övertorneå socknens enskilda Magasinsspannmålsfond
fastställt den 6 mars 1835 och ändrat den 15 juli 1868.

§ 1
Socknens Magasinsspannmålen, som består av ritorr och fröbart korn, förvaras uti särskildt därtill inrättadt Magasin vid Moderkyrkan, och förvaltas af tvänne föreståndare, som därför skola stå i gemensam ansvarighet.

§ 2
Dessa föreståndare väljas i allmän sockenstämma bland närboende hemmansägare till hvilka allmogen har förtroende och räkenskaperna föras af sockenskrifvaren eller någon annan pålitlig och skrifkunnig person.

§ 3
Vid ombyte af föreståndare bör inventering af behållningen i Magasinet ske - emottagande ny föreståndare. Magasinet utan inventering ansvarar för brister, om sådana sedermera däruti skulle yppas, dock med rättighet att därför söka sin företrädare efter befogenhet.

§ 4
Utlåning från Magasinet sker på föreståndarens ansvar. Om några af låntagarna fordras förskrivning eller borgen till säkerhet om de anser sådant nödigt.

§ 5
Åboer på hemman som sedan år 1760 blifvit skattelagda, hvaröfver förteckning kommer föreståndarna att meddelas, jämte nybyggare och andra personer, hvilka icke innehafva hemman äga ej rättighet att utbekomma lån från sockenmagasinet, förr än de, hvar för sig till fondens förstärkning insatt en half, minst en fjärdedels tunna fröbart korn.

§ 6
I ränta på lån beräknas hädanefters en kappe å tunnan, deraf hälften tillfaller Magasinet, och den andra hälften, efter förra vanligheten, föreståndarna och bokföraren, till treskifte dememellan.

§ 7
Så snart ett lån utestått öfver sommaren, anses det för ett år, och betalas derför full ränta.

§ 8
Då ej total och allmän missväxt inträffat, bör åtminstone räntan årligen inbetalas, för att, såsom tillökning i fonden, sedermera åter kunna utlånas. Försummas sådant, ökar räntan för det andra och följande åren till fyra kappor å tunnan.

§ 9
De dertill berättigade, som äska lån från Magasinet, böra årligen före den 25te Martii sig hos bokföraren anmäla och sitt behof uppgifwa. Derefter uträknas och bestämmes, huru mycket i mån af tillgångar och efter den kändedom föreståndarna äga om de sökandens utsädesbehof, en hvar af dem kan erhålla; hvaruppå

sökandena genom kungörelse inkallas till viss dag och å tjänlig tid, medan vinterföret varar, att lånet uttaga. Försummar då någon inställa sig, eller kan han ej prestera antaglig borgen, så får han skylla sig själf, och hans andel utlämnas till någon annan behöfvande, som derföre ställer säkerhet.

§ 10

Nytt lån bör ej utlämnas åt någon förrän det förra, så till capital som ränta blifvit betalt.

§ 11

Lån bör ej hos någon få utestå öfver högst trenne (3ne) år. Sker ej inbetalningen då, så äga föreståndarna att utan rättegång genom kronobetjäningen, på den försumliges bekostnad, uttaga spannmålsskulden. Finnes hos honom icke tjenligt fröbart korn, så uppköpes sådant genom entreprenadauktion, och betalningen uttages af gäldenären. Tror den sistnämnde, att orätt honom dervid skedt, må han derföre, i händelse af fog, lagligen tilltala föreståndarna eller den kronobetjante, som utmätningen verkställt.

§ 12

På utlysta tjenliga terminer härförda ska alla uppbörd hållas, bör spannmålsinbetalningen ske. Försummas sådant, så äro skulderna förfallna till utmätning enligt nästföregående paragrafh.

§ 13

Om de angelägenheter, som i övrigt röra magasinet och dess förvaltning, överlägges och beslutas, efter derom sig yppande behof i allmän sockenstämma, dem ock räkenskaperna årligen skola granskas så framt sockenmännen ej anses lämpligare att dertill utse vissa personer, som å deras vägnar sådan revision verkställa.

§ 14

Klagomål öfver föreståndarnas låneutdelning kan ock vid sockenstämman anmälas och rättelse deruti vinnas för framtiden om någon gitter visa, att han blifvit i anmaldt afseende förfördelad.

Öfvertorneå den 27 December 1834

H. W. Hackzell

Hvad sålunda förekommit har jag tagit i övervägande; Och som socknemännen till alla delar gilladt och antagit ofvanintagna förslag till Reglemente för förvaltningen af den socknen på sätt ofvan berördt är af enskildta hemmans ägare bildade fond till en Magasinsspannmålsinrättning att tjena till efterrättelse från och med detta års början; Alltså prövar jag skäligt samma Reglementariska föreskrifter, att härmed till alla delar fastställda med villkor likväl att den nu i Magasinet befintliga spannmålstillgång må anses såsom grundfond och att denna Resolution bör biläggas för att tjena till efterrättelse för framtiden, på de hemmans åboer, som enligt 5te - 8de af det fastställda Reglementet anses hafva Magasinfonden bildadt och äga deri delaktighet. Gifven å Lands Kontoret i Piteå den 6te Mars 1835.

Ändring av reglementet

Kungl Maj:ts Befallningshavande har tagit sökandens (delegarne uti Öfver Torneå sockens enskilda Magasinsspannmålsfond genom f d Kronofogden och Riddaren H. V. Hackzell) begäran i öfvervägande; Och som för vinnande af reda och enkelhet i magasinräkenskaperna, bestämmandet av visst minimum för utlåning af spannmål från magasinets fond är af behovet påkalladt, och derjemte en förändring af upgåldens belopp, med hänsyn till nu gällande nya måttbestämmelser, är erforderlig för den skull samt till vinnande af mera säkerhet för fonden vid indrifning af dess utestående fordringar finner Kungl Maj:ts Befallningshavande med stöd af Kungl Kungörelsen den 22 Mars 1861 och i öfverensstämmelse med delegarnes i fonden begäran skäligt härigenom förordna, icke allenast det skall ll § af det Öfver Torneå sockens enskilda Magasinsspannmålsfond under den 6 Mars 1835 fastställda reglemente erhålla följande förändrade lydelse: "Lån bör hos någon få utestå öfver högst 3ne år, sker ej inbetalningen då eller befara föreståndarna, att låntagarne eller borgensmännen dessförinnan blifva osäkre, hvilken omständighet får bero på deras pröfvande, så ega föreståndarna att utan rättgång genom kronobetjäningen på låntagarens och borgensmännens bekostnad sedan kungörelse om inbetalningsterminen till magasinet fjorton dagar förut blifvit i Öfver Torneå moderkyrka uppläst, låta spannmålsskulden utmäta.

Finnes hos gäldenären eller borgensmännen icke tjenligt fröbart korn, så uppköpes sådant genom entreprenadauktion och betalningen uttages af gäldenären och borgensmännen. Tro dessa sistnämnda att orätt dem dervid skett må de därför i händelse af fog lagligen tilltala föreståndarne eller kronobetjent, som utmätningen verkställt; utan äfven, med ändring av föreskrifterna uti 6 och 9 § § af ofvanbemälde reglemente att för all spannmål, som från magasinifonden hädanefters utlånas, hvilken utlåning ej må ske till mindre belopp än tre kubikfot skall i ränta beräknas fem kannor per sex kubikfot för första året samt sex kannor för enahanda quantum spannmål för hvart och ett af de öfriga åren så länge spannmålslånet är obetaladt; dock skall det åligga magasiniföreståndarne att noga tillse, att de borgensförbindelser, hvilka hädanefters för spannmålslån erbjudes, ovillkorligen innehålla förpligtelse för borgensmännen att en för alla och alla för en svara såsom för egen skuld för lånens återbetalning å utfäst till, hvilket vederbörande till efterrättelse länder.

Är och dag som ofvan.

S.P. Bergman/B.A. Ekström